

سخن نخست

در باره طرح تشکیل سازمان ملی آب - و هواشناسی کشور

چکیده

طرح ادغام سازمان هواشناسی در وزارت نیرو و تشکیل سازمان ملی "آب" و "هواشناسی" کشور^۱ در حال حاضر در دست بررسی کمیسیون تخصصی مجلس شورای اسلامی است. توجیه پیشنهاد دهندگان طرح "نزدیکی فراوان مسائل فنی و حوزه‌های کاری موضوعات هواشناسی و آب‌شناسی و همچنین وابستگی زیاد اطلاعاتی این دو بخش به همدیگر و موازی‌کاری و اتلاف سرمایه کشور" ذکر شده است.

در یادداشت حاضر همپوشانی وظایف سازمان هواشناسی با وزارت نیرو "اندک" و منحصر به اندازه‌گیری‌های برخی از پارامترهای برآورد بیلان آبی ارزیابی گردیده، و بیان شده است که ایجاد پایگاه داده‌های مشترک در یکی از دو سازمان می‌تواند همان نتیجه‌ای را که از ادغام حاصل می‌گردد فراهم آورد. بر این اساس پیشنهاد شده است دو گزینه زیر مورد بررسی قرار گیرد:

(۱) وضع موجود حفظ گردد و یا

(۲) سازمان فعلی به سطحی بالاتر و زیر نظر ریاست جمهوری ارتقا یابد.

و در هر دو حالت در جهت هم‌افزایی کیفیت داده‌ها و داده‌پردازی‌ها، بر ایجاد پایگاه داده‌های مشترک هواشناسی و آب‌شناسی تأکید شده است.

واژگان کلیدی: سازمان هواشناسی، وزارت نیرو، ایجاد سازمان ملی هوا و آب‌شناسی، ایران

طرح مساله

اخیراً طرحی برای بررسی به کمیسیون تخصصی مجلس شورای اسلامی تقدیم شده است که به موجب آن، "سازمان هواشناسی کشور" از وزارت راه و شهرسازی منتزع و به وزارت نیرو انتقال می‌یابد و پس از ادغام با دفتر مطالعات پایه سازمان مدیریت منابع آب وزارت نیرو به "سازمان ملی آب و هواشناسی کشور" تغییر نام می‌دهد. چون طرح در مرحله بررسی است هرگونه اظهار نظر کارشناسی که بتواند به واکاوی ابعاد مختلف آن کمک کند مفید به نظر می‌رسد و این نوشته با همین دید نگارش یافته است.

طرح در شش ماده تنظیم شده و دغدغه اصلی پیشنهاد دهندگان، آن‌گونه که در دلایل توجیهی طرح منعکس است "نزدیکی فراوان مسائل فنی و حوزه‌های کاری موضوعات هواشناسی و آب‌شناسی و همچنین وابستگی زیاد اطلاعاتی این دو بخش به همدیگر و موازی‌کاری و اتلاف سرمایه کشور" بوده است. در این طرح لزوم هماهنگی در سیاست‌گذاری‌ها مرتبط با "آب" و "هوا" دیده شده و تشکیل شورای عالی آب و هواشناسی به ریاست رئیس‌جمهور و متشکل از وزرا و رؤسای سازمان‌های مرتبط نیز گنجانده شده است.

دیدگاه

حقیقت این است که وزارت نیرو در حد نیازهای تخصصی خود به بخش کوچکی از اندازه‌گیری‌های هواشناسی که مربوط به بیلان آب است نیاز دارد و به آن اهمیت می‌دهد و در این زمینه از داده‌های متناظر هواشناسی نیز استفاده می‌کند. متقابلاً

^۱ آب و هواشناسی در فرهنگ فارسی معادل اقلیم‌شناسی Climatology واژه‌گزینی شده است و با "آب- و هواشناسی" که به مفهوم Hydro-meteorology است آمیختگی معنا دارد.

سایر اندازه‌گیری‌ها و پایش‌های هواشناسی نظیر دیدبانی‌های فنولوژی در هواشناسی کشاورزی، اندازه‌گیری‌های جو بالا، مسائل مربوط به هواشناسی دریایی، هواشناسی هوانوردی، کاوش‌های جوی، شیمی جو و آلودگی هوا اصولاً در دایره توجه اصلی و نیاز وزارت نیرو قرار ندارند و بیم آن می‌رود که با این انتقال، این امور به تدریج در سایه قرار گرفته و سرمایه‌گذاری علمی و انسانی و در نتیجه توسعه فنی و کاربردی بخش هواشناسی تضعیف شود.

پوشش خدمات و جایگاه سازمانی و وظایف هواشناسی در مقیاس جهانی نیز نسبت به آب‌شناسی فراگیرتر و بالادستی است و چنین است که سازمان هواشناسی جهانی WMO یکی از محدود سازمان‌های تخصصی وابسته به سازمان ملل (نظیر سازمان بهداشت جهانی WHO) است که در اهداف و وظایف چندگانه آن ترویج و کمک به فعالیت‌هایی نظیر هیدرولوژی و ایجاد امکانات نزدیک میان بخش‌های هواشناسی و آب‌شناسی گنجانده شده است.

اما نکته ظریف و دورنگرانه طرح در تشکیل "شورای عالی آب و هواشناسی" دیده می‌شود که می‌تواند در یکپارچگی افقی سیاست‌گذاری‌ها مؤثر و مفید واقع شود. ولی توجه به دست‌آوردهای تشکیل ستادهای مدیریت خشکسالی و سایر ستادها نشان می‌دهد که به رغم کوشش ارزنده و وقت‌زیدی که صرف می‌شود نتیجه مطلوبی عاید نمی‌گردد.

پیشنهادها

آ - حفظ وضع موجود و ایجاد پایگاه داده‌های مشترک

وضع موجود از نظر ملی و بین‌المللی جا افتاده و پویاست. اینگونه نقل و انتقالات بدون دلایل اقناعی کافی کارکرد فعلی آن را هم ممکن است مختل سازد. گفتنی است که در بسیاری از کشورها نظیر چین، ترکیه، هند، فرانسه، سوئد و ایالات متحده آمریکا، آمار هواشناسی و آب‌شناسی توسط دو سازمان جداگانه برداشت می‌شود حتی به صورت دو وزارت یا سازمان جداگانه و مستقل هستند. داشتن دو شبکه هواسنجی با همپوشانی اندک و پارامترهای اندازه‌گیری مشترک معدود، دوباره‌کاری یا موازی‌کاری محسوب نمی‌گردد.

لایحه پیشنهادی خواسته است با ادغام دو بخش تولید داده‌ها، که البته داده‌های متفاوتی را ایجاد می‌کنند در جهت یکپارچگی عمل کند. ولی این مهم با ایجاد "پایگاه داده‌های مشترک"^۲ هواشناسی و آب‌شناسی با بهره‌گیری از فناوری‌های متعدد موجود و دستورات عملی و زبان مشترک نیز انجام‌پذیر است. مهم ایجاد داده‌های با کیفیت و قابل استفاده است و مفید بودن لایحه را با میزان تحقق‌پذیری این هدف می‌توان ارزیابی کرد. ایجاد پایگاه داده‌های مشترک در ایجاد شبکه وسیع‌تر و یک‌دست اطلاعات بسیار کارساز به نظر می‌رسد.

ب- ایجاد سازمان فرادست و پایگاه داده‌های مشترک

خدمات هواشناسی فراگیر است و موردنیاز وزارت نیرو، وزارت کشاورزی، وزارت راه و سازمان‌های مربوط به ترابری زمینی و هوایی و دریایی، محیط زیست و بسیاری دیگر می‌باشد و اگر بنا بر تغییر است مناسب‌تر به نظر می‌رسد به جای آنکه به یکی از وزارت‌ها متصل باشد، به صورت یک سازمان مستقل همانند سازمان محیط زیست زیر نظر نهاد ریاست جمهوری قرار گیرد و در این جایگاه جدید به ایجاد پایگاه داده‌های مشترک نیز بپردازد.

تشکر: این یادداشت جمع‌بندی نظرات جمعی از اساتید دانشگاه‌ها در گروه سیجاب و دانش‌آموختگان ادوار گروه مهندسی آبیاری و آبادانی دانشگاه تهران است که از اظهار نظر کنندگان سپاسگزار می‌شود.

علی خلیلی

سر دبیر

استاد پیشکسوت دانشگاه تهران

akhalili@ut.ac.ir

² Common Database

Editorial Topic

On the plan of stablishing of the National Hydro-meteorological Organization

Abstract

The plan to merge the National Meteorological Organization into the Ministry of Energy is currently under investigation by the specialized commission of the Islamic Consultative Assembly (Parliament).

The reasoning for the proposal could be due to the very close affinity of technical issues, areas of work on meteorological and hydrological topics, the high information dependence of these two sectors, the parallel works and finally waste of the country's capital.

In the present note the tasks overlap of the National Meteorological Organization with those of the Ministry of Energy considers small, and limits just to the measurements of some water balance parameters estimation.

As such, it has been argued that creating a Common Database could provide the same result as if merging the two organizations. Therefore, it is suggested that the following two options be considered: 1) either the current status quo be maintained, or 2) upgrade the current organization to a higher level under the presidency. Finally, in both cases, to play a synergistic role in providing qualified data and data processing, the emphasis is on creating a Common Hydrometeorological Database.

Keywords: Meteorological Organization, Ministry of Energy, National Hydro-meteorological Organization, Iran

Ali Khalili

Chief Editor

Professor Emeritus; Uni. of Tehran

akhalili@ut.ac.ir